

Марина Зуєнко,
канд. філол. наук,
доц. кафедри зарубіжної літератури
Полтавського НПУ імені В.Г. Короленка

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ПЕРЕКЛАДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Стаття присвячена правому вихованню молоді засобами читання класичної і сучасної зарубіжної літератури. Вивчаючи світові літературні шедеври, діти вчаться толерантно ставитися один до одного, дізнаються про специфіку правових моделей поведінки в інших країнах, пізнають цінності сучасного суспільства.

Ключові слова: правове виховання, перекладна література, цінності.

The article deals with law education at school through literature. Reading the world master pieces children are taught to be tolerant to each other, to follow law and learn how to be the member of the modern society. Classical and modern literature gives the models how to behave in different situations in the frame of law.

Key words: law education, translated literature, values.

«Концепції виховання гуманістичних цінностей учнів», «Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти», «Концепції національного виховання», а також у «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» зазначено, що одним із пріоритетних напрямів реформування системи освіти є утвердження принципів загальнолюдської моралі. Оновлення змісту освіти, впровадження нових пріоритетних напрямів, основних шляхів реформування, нових підходів, виховних систем, форм і методів навчання і виховання та пошуку шляхів і засобів їх реалізації, як наголошується в «Державній національній програмі «Освіта». Україна XXI століття», — важлива ланка в реформуванні «освіти в Україні і передбачає приведення його у відповідність з сучасними потребами особи і суспільства». З урахуванням особливостей суспільно-політичного та економічного розвитку України, специфіки суб'єктно-об'єктних стосунків, зміни мети, завдань, напрямів, форм і методів виховання правосвідомості школярів варто звернути особливу увагу вчителя-зарубіжника на правове виховання учнів засобами перекладної літератури в загальноосвітніх закладах. Власне, правове виховання — «...виховання у дітей і молоді поваги до Конституції, законів України, національної символіки, глибокого усвідомлення взаємозв'язку між діями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю» [1, 59].

Поринаючи в художній світ зарубіжної літератури, учні мають унікальну можливість пізнати правила життя та культурні цінності різних країн світу, водночас усвідомити важливість дотримання закону громадянином для формування гармонійного суспільства. Сучасна перекладна література для дітей дає добрі зразки сучасних моделей поведінки, які теж базуються на правопорядку, чемності, відкритості.

Історія зарубіжної літератури різних століть відкриває для свого юного читача правові аспекти співіснування людей у соціумі. Такі теми відомі ще з міфів і творів античної літератури. Проте наведемо лише окремі приклади: представники просвітницької літератури, зокрема Ф. Шіллер у драмі «Розбійники» продемонстрував різку суперечність між невід'ємним правом кожної людини на протест і злочинним змістом всякого насильства. Ця суперечність є справжньою трагедією багатьох мислячих людей. На думку Ф. Шіллера, в реальному житті ця суперечність нерозв'язана.

Дев'ятнадцяте сторіччя знайомить школяра з класичним образом юриста Дервіля О. де Бальзака «Людська комедія». Кожен герой — це тип тогочасного суспільства, так створюється цілісна соціальна картина. «Людська комедія» — це спроба створення моделі сучасного О. Бальзакові суспільства в усіх виявах і на всіх рівнях. Дервіль закінчив курс права і обіймав посаду старшого клерка. Незабаром він має нагоду купити патент свого патрона. Гобсек дає Дервілеві гроші в борг лише під тринадцять відсотків (зазвичай він брав від п'ятдесяти до п'ятисот відсотків заборгованої суми). Сумління і наполегливість у праці Дервіля дали йому змогу розрахуватися з лихварем через п'ять років. Дервіль із дружиною Фанні втілюють ідеал письменника, ідеал моральний, який все ж суперечить життєвим реаліям часу Бальзака. Про Дервіля кажуть, що ніколи він нічого не досягне, зате буде найщасливішим і найпоряднішим із людей, Адвокат Дервіль — людина високої чесності, тямуща, скромна і з гарними манерами.

Закон і беззаконність розкриваються в романі «Граф Монте Крісто» О. Дюма, Історія створення сюжету «Графа Монте-Крісто» безпосередньо пов'язана з роботою паризької поліції, оскільки О. Дюма знайомився з архівом паризької поліції. Справжня історія життя Франсуа Піко в літературній обробці митця перетворилася на захопливу історію про Едмона Дантеса, в'язня замку Іф. Можна називати ще багато прикладів з американської літератури, зокрема Дж. Лондона «Закон життя», Т. Драйзера «Американська трагедія» та інші.

Говорячи про сучасні твори про дітей і для дітей, нині заслуговують на увагу і педагогів і фантастичні твори, і такі улюблені гумористичні, до того ж не відірвані від реальності, книги про однолітків і про ті слова, які малеча нині чує вдома, у школі — це криза. Наприклад, цікавий антикризовий план у книзі для дітей «Знамениті сіднички мого братика» Дж. Стронг. Про «кризу» те ж варто говорити і обґрунтувати шляхи виходу з неї у межах правового поля.

Отже, правове виховання в школі можуть здійснювати у навчально-виховному процесі (і під час уроків літератури), проводити бесіди, лекції, диспути на правову тематику, аналізуючи твори перекладної літератури, формуючи загальнолюдські норми і правила співіснування у правовій країні. Критеріями ефективності правового виховання є глибина та міцність правових знань, повага до права, визнання його верховенства, переконаність та впевненість у значущості й справедливості норм права, інтерес до їх вивчення, непримиренність до правопорушень, свідоме дотримання законів держави і норм співжиття. Правова освіта та виховання повинні стати одним із магістральних напрямів у роботі вчителів-словесників. Учитель зарубіжної літератури має можливість розкрити для школярів різні світові моделі поведінки в соціумі т;

показати на прикладах шведської, британської, німецької та інших моделей — сучасні зміни в суспільстві і навчати толерантних взаємин між націями. Мультинаціональні моделі поведінки взаємоповаги та спільних цінностей, розкриті вчителем на прикладах перекладної літератури, мають увійти у свідомість дітей як те, що варто наслідувати. А власне вчитель учить бути законослухняним, що дасть змогу гармонізувати суспільство і бути впевненим у майбутньому кроці кожного маленького читача, який полишає школу «озброєним», зі здоровою психікою, безперечно, зі знанням класичної історії літератури і зі знаннями найкращих творів сучасності. Митці нового покоління намагаються пояснити сучасну дійсність, зробити свій внесок у вихід з кризи моральної, економічної, політичної, починаючи з новітньої генерації школярів. Одне слово, як учив апостол Павло, треба виховувати нову людину, для якої духовність і законослухняність «вище від усякого начальства, і влади, і сили, і панування...».

Література

1. Криштак І.В. Педагогічні складники правової культури старшокласників // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. пр. — Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2005. — Вип. 23. — С. 59-66.
2. Криштак І.В. Принципи правового виховання учнів: класифікація та сутність // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. пр. — Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2006. — Вип. 24. — Ч. 1. — С. 90-98.